*Mayıs 2009 Cilt:17 No:2 Kastamonu Eğitim Dergisi 677-686*

# KASTAMONU BASININDA KÖROĞLU GAZETESİ ÖRNEĞİNDE KASTAMONU'DA ÇANAKKALE ZAFERİ KUTLAMALARI (1916)

***Mehmet Serhat YILMAZ***
*Kastamonu Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Kastamonu.*

## Özet

*Bu çalışmada, 1916 yılında Kastamonu basınında Köroğlu gazetesi örneğinde Çanakkale Savaşları ve zafer kutlamaları konusu ele alınmıştır. Bu dönemde Kastamonu Vilayet merkezi ve Kastamonu vilayet merkezi dışında Küre, Cide, İnebolu, Safranbolu, Sinop ve Gerze'de kutlama ve şenlikler düzenlenmiştir. Osmanlı Devleti döneminde Kastamonu, basın ve yayın faaliyetleri açısından önemli bir merkez konumunda olmuştur. Konuya ilişkin verilerin derlenmesinde Kastamonu'da yayınlanan ilk özel gazete olan Köroğlu gazetesi kullanılmıştır.*

*1916 yılında Köroğlu gazetesinde konu hakkında makale, haber, şiir ve destan özelliği taşıyan metinler yayınlanmıştır. İtilaf kuvvetlerinin Çanakkale bölgesinden geri çekilme hazırlıkları ve tamamen çekilmeleri konusunda Kastamonu Vilayeti genelinde zafer kutlamaları yapılmıştır. Kastamonu'daki kutlama törenlerinde konuşmalar yapılmış ve şiirler okunmuştur. Zafer etkinlikleri Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıldönümü etkinlikleri ile de birleştirilerek "Zafer" ve "İstiklâl Bayramı" olarak algılanmış ve kutlanmıştır.*

***Anahtar Kelimeler:*** *Çanakkale Savaşları, Zafer Kutlamaları, 18 Mart, Kastamonu, Köroğlu.*

# ÇANAKKALE VICTORY CELEBRATIONS IN THE SAMPLE OF THE KÖROĞLU NEWSPAPER IN KASTAMONU PRESS (1916)

## Abstract

*This study examines victory celebrations and the activities carried out in Kastamonu Province during the Çanakkale Wars. Within this period, celebrations were held in the central of Kastamonu Province; and celebrations and various activities were carried out in the Province. Köroğlu newspaper which was published during the Constitutional Era was used as a source for the study. Köroğlu was the first private newspaper that began to be published in 1908.*

*In the newspaper which was published in Kastamonu were published articles, poems, epic poems at issue during 1916 year. 18 March Dardanelle Triumph recognized as a Victory Day was celebrated with higher participation in Kastamonu. Victory celebrates and activities were held together anniversary that Ottoman Empires was founded.*

***Key Words:*** *Çanakkale Wars, Victory Celebrations, 18th March, Kastamonu, Köroğlu.*

## 1. Giriş

Birinci Dünya Savaşı'nın çıktığı sırada Osmanlı Devleti bir taraftan Balkan Savaşlarının etkisiyle ordu ve donanmanın ıslahı işiyle uğraşırken diğer yandan blokların oluşmasına paralel olarak kendisini Avrupa'da yalnızlıktan kurtarmak için bir takım ittifak girişimlerinde bulunmuştu. Bu süreçte İngiltere ve Fransa ile görüşmeler yapılmışsa da sonuç itibarıyla 2 Ağustos 1914'te imzalanan bir ittifak anlaşması ile Osmanlı Devleti Almanların yanında savaşa girmiştir [1].

Savaş sırasında Almanlarla birlikte yapılan plana göre Osmanlı Devleti, Doğu Anadolu ve Kafkasya üzerinden Rusya'ya darbe vuracak, İngiltere'nin imparatorluk yolunu kesmek için Süveyş Kanalı'na ve Mısır'a karşı harekete geçecek, Ege ve Akdeniz'de İngiliz ve Fransız donanmaları egemen olduğu için Çanakkale'yi koruyacak ve Trakya için de önemli bir kuvvet ayıracaktı. Bu bağlamda Kafkasya, Irak ve Kanal cephelerinin yanında Çanakkale ve Boğazların önemine binaen 1915 yılında bu cephe de açılmıştı.[2]

Çanakkale Savaşları deniz ve kara harekâtı olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Deniz savaşları 19 Şubat 1915'de İtilaf kuvvetleri donanmasının Kumkale ve Seddü'l-Bahir tabyalarını toplarla dövmeleri ile başlamıştır.[3] Çanakkale teşebbüsünün amacı şu noktalar etrafında toplanıyordu. İtilaf devletlerinin Boğazları ve İstanbul'u ele geçirmeleri durumunda Osmanlı Devleti barış istemek zorunda kalacaktı. Bu suretle Osmanlı Devleti'nin açmış olduğu ve Müttefiklerin açtığı bütün cepheler tasfiye edilmiş olacaktı. Boğazların ele geçirilmesi durumunda Rusya ile yakın temas kurulmuş olacak, böylece silah ve malzeme sevkıyatı sağlanmış olacaktı. Bu şekilde Osmanlı Devleti'nin saf dışı edilmesiyle Balkanlardaki henüz savaşa katılmamış olan tarafsız devletler üzerinde de bir baskı kurulmuş olacaktı.[4] 18 Mart sabahı Fransızlar Anadolu yakasındaki, İngilizler ise Rumeli yakasındaki Türk tabyalarını döverek Boğaz'dan geçmek istemişlerdi. Yapılan bombardıman sonrasında İngiliz ve Fransız savaş gemileri Türk tabyalarını dağıttıklarını düşünerek Türk toplarının atış menziline girmiş, 18 Mart 1915 akşamına kadar süren çarpışmalar sonunda İtilaf donanmaları Boğazların geçilemeyeceğini anlamışlardı.[5]

Çanakkale Savaşları yaklaşık sekiz buçuk ay kadar devam etmiştir. İtilaf kuvvetleri deniz harekâtındaki başarısızlıktan sonra bir kara harekâtı ile Gelibolu'nun işgaline karar vermişlerdir. Bu amaçla 25 Nisan 1915'de Saroz'a, 26 Nisan'da Kumkale'ye, 27 Nisan'da Seddü'l-Bahir ile Tekeburnu arasına çıkarma yapılmıştır. Yapılan çıkar-

*1 Fahir Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914–1980, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1984, s.107-109.*

*2 Armaoğlu, age, s.111-112.*

*3 Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi, Çanakkale Cephesi Harekâtı, Cilt:V, I. Kitap, Genelkurmay Başkanlığı, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1993, s.115.*

*4 Armaoğlu, age, s.113*

*5 Geniş bilgi için bakınız, Birinci Dünya Harbi'nde Çanakkale Cephesi Harekâtı, Cilt:V, I. Kitap, s.203-209., A. Thomazi, Çanakkale Deniz Savaşları, (Çeviren: Hüseyin Işık), Genelkurmay Başkanlığı, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1997., 18 Mart Deniz Zaferi, (18 Mart Deniz Zaferi Paneli 17 Mart 2009), (Hazırlayan: Niyazi Sezen, Ahmet Yurttakal), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, 2009.*

ma harekâtı püskürtülmüş, 28 Nisan ve 6 Mayıs tarihlerinde Kitre Muharebeleri gerçekleştirilmiş, bu savaşlarda Türkler büyük gayret ve kahramanlıklar göstermişlerdir. 8 Ağustos'ta Anafartalar Grup Komutanı olan Miralay (Albay) Mustafa Kemal'in kumandasında I. Anafartalar Zaferi kazanılmıştır. Mustafa Kemal, Conkbayırı ve Kocaçimen'de ilerleyen Anzak Kolordusunu geri çekilmeye zorlayarak işgal edilen noktaları kurtarmıştır. 14-21 Ağustos'ta Kireçtepe ve Aslantepe muharebeleri yapılmış, 21 Ağustos tarihinde II. Anafartalar Zaferi kazanılmıştır. İşgal güçleri artık burada başarılı olunamayacağını anlamışlardı.[6] Kara harekâtında da istenilen sonucu alamayan İngilizler geri çekilme hazırlıklarına başladılar, geceleri yaptıkları tahliyelerle 19/20 Aralık 1915'de Arıburnu ve Anafartaları boşalttılar. 1 Ocakta Seddü'l-Bahir bölgesinden kuvvetlerini geri çekmeye başladılar. 10 Ocak 1916 tarihinde ise tamamen Çanakkale'den çekilmişlerdir.[7]

Birinci Dünya Savaşı'ndaki cepheler içerisinde Çanakkale Cephesi'nin ayrı bir yeri vardır. Çanakkale Savaşları ve kazanılan zafer gerek Osmanlı ordusu içerisinde ve gerekse toplumda moral unsuru olarak önemli bir işlevi yerine getirmiştir. Savaşların her safhası basında takip edilmiş ve özellikle kazanılan zaferler millî duyguları kabartmıştır. Bu anlamda Çanakkale Savaşları, İstiklâl Savaşı'nda yurt savunması anlamında millî bir anlayışın gelişmesine de katkı sağlamıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nda ülkenin içerisinde bulunduğu şartlar dikkate alındığı zaman Osmanlı toplumuna psikolojik destek unsuru olarak yayın faaliyetleri ve bu bağlamda morali yüksek tutmak için çalışmalar yapıldığı bilinmektedir. Bu bağlamda Kastamonu'da İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yayın organı konumunda olan Köroğlu gazetesinde şiir ve makaleler yazılmıştır.[8] Bu hususta bir örnek Mekteb-i Sultanî öğrencilerinden Hüsnü'nün, "Türkün Hitâbı" adlı şiiridir.

"Ey Moskof, İngiliz, hain Fransız!
Zannetmeyin Türkü düştü dermansız,
Yandık ezildikse, daha payansız,
Kıtalar zaptına dermanımız var." [9]

Genel olarak Türk basınında Çanakkale Savaşları konusunda yayınlar yapılmıştır.[10]

*6 Mustafa Turan, "18 Mart Çanakkale Zaferi ve Türk İstiklal Harbi", Türk Tarihçiliği ve Prof. Dr. Aydın Taneri Armağanı, Ankara, 1998, s.452-453.*

*7 Ahmet Altıntaş, Belgelerle Çanakkale Savaşları, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Atatürk ve Çanakkale Savaşlarını Araştırma Merkezi Yayınları, Çanakkale, 1997, s.22.*

*8 Mehmet Serhat Yılmaz, "İttihat ve Terakki Cemiyetinin Kastamonu'daki Yayın Organı Köroğlu Gazetesi", Kastamonu Eğitim Dergisi, Yıl:2, Sayı:3, (Mart 1997), s.206–210.*

*9 Sekiz kıtalık şiir için bakınız. Hüsnü, "Türkün Hitabı", Köroğlu, Yıl:7, Sayı:309, 23 Nisan 1331 (6 Mayıs 1915), s.3.*

*10 Ahmet Esenkaya, Türk Basınında Çanakkale Muharebeleri (3 Kasım 1914- Şubat 1916), Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2003., Neslihan Özen, Türk Basınında (Tanin, İkdam, Tercüman-ı Hakikat, Vakit, Servet-i Fünun) Çanakkale Savaşları (1914–1918), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri, 2004. Ayrıca Çanakkale Savaşlarının Türk şiirindeki yeri ve Türk şiirine etkileri konusunda bakınız; Ömer Çakır, Türk Şiirinde Çanakkale Muharebeleri, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara,*

Bu bağlamda Kastamonu'da da konu üzerinde haberler başta olmak üzere makale, şiir ve destan özelliği taşıyan yayınlar yapılmıştır. Çanakkale Savaşlarında yer almış olan "Çakaloğlu Osman" lakaplı 42. Alay, 3. Tabur, 11. Bölük Komutanlığına[11] bağlı olarak görev yapan Kastamonu Taşköprülü Osman Nuri cephede yazdığı "Cihan Cenginin Destanı" adlı yirmi dokuz kıtalık destanını Köroğlu gazetesine göndermiş ve bu destan gazetede yayınlanmıştır. Destanda Birinci Dünya Savaşı'nın hemen hemen pek çok aşaması dile getirilmiş İngiltere'ye, Rusya'ya ve İtalya'ya müstakil kıtalar ayrılmıştır. Örneğin Rusya konusunda Çanakkale Boğazı'nın geçilememesinin Rusya'yı zor durumda bıraktığı ve Rusya'nın bütün ümitlerinin yıkıldığı dile getirilmektedir. (5 Mart 1331) 18 Mart 1915 Çanakkale Zaferi'nden bahseden on beşinci kıtada;

"Cuyûş-ı müslimîn hurûşa geldi,
Beş Martta zaferler şanlar yükseldi,
Kurşunlar sanki bir canlı eceldi,
Düşmana gösterdik Âlî Osmanı." İfadelerde bulunan şair, destanın on altıncı kıtasında;

"On iki Nisanda koptu kıyamet,
Asâkir-i İslâm eyledi savlet,
Gösterdi öyle bir şanlı celâdet,
Cihan o satvetin oldu hayranı." derken, bu kıtada (12 Nisan 1331) 25 Nisan 1915 günü Ertuğrul Koyu'ndan çıkartma yapan düşman kuvvetlerinin Conkbayırı'na doğru ilerlediği günü anlatan Taşköprülü asker, gösterilen gayret ve cesareti mısralarında belirtmektedir. Osman Nuri destanının yirmi beşinci kıtasını 20 Aralık 1915 tarihinde itilaf kuvvetlerinin Anafartalar ve Arıburnu'dan çekilmesine ayırmıştır;

"Yedi Kanun-ı evvel geldi Osmanlı,
Saldırdı düşmana, kasırga çağı,
Bir hücum oldu, pek ateşli, kanlı
Gördü düşman, o an büyük tufanı."

Şair destanın yirmi yedinci kıtasında ise Seddülbahir cephesinden artık düşmanın tahliye hazırlıkları yapması ve geri çekilmesi konusunda daha birkaç gün önceden zaferin kutlanması gerektiğini ifade etmektedir;

"Cihan alkışlıyor, ne şanlı zafer,
Düşmanlar perişan, Türkler muzaffer,
Ordumuz, sanki bir müthiş gazanfer
Çanakkale Cengi, onun burhanı."

Birinci Dünya Savaşı'nı anlatan destanın içeriği genel olarak incelendiği zaman

*2004., Ömer Çakır, "Çanakkale Muharebeleri'nin Türk Şiirindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Tasnif Denemesi", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.12, Sayı:34, (Mart 1996), s.331–341.*

*11 42. Alay, 1879'da Bağdat'ta kurulan 42. Piyade Alayı Bağdat, Basra, Kerbala, Kutü'lamere bölgelerinde isyanlar bastırmış ve muhaberelere katılmıştır. 1912 Balkan Savaşında Yunanistan'da Struma Kolordusunun içerisinde Selanik bölgesini savunma görevini üstlenmiştir. 42. Alay, 1915'te bu defa Çanakkale'de Kerevizdere muhaberelerinde; düşmanlarının bile büyük takdirlerine mahzar olacak ölçüde savaşarak Çanakkale Zaferinin birinci derece kahramanları sırasına geçmiştir.*

ağırlığın Çanakkale Savaşları konusunda olduğu anlaşılmaktadır.[12]

Bir diğer şiir, (27/28 Kanun-ı evvel 1331) 9 Ocak 1916 tarihinde yazılmış olan ve Hulki Âmil'in Sedd'ül-Bahir Cephesi'nden artık düşmanın tahliyeye başlaması konusundadır. Hulki Âmil'in "Seddü'l-bahir Muzafferiyeti Münasebetiyle" adlı şirininde Çanakkale Zaferi kutlanmaktadır.[13]

Bir başka şiir Tahir Karauğuz'a aittir. Şair Tahir Karauğuz "Seddü'l-Bahir Kahramanlarına" ithaf ettiği "Türk Askeri" adlı şiirinde Türk ordusunun kuvvet ve üstünlüğünden bahsetmiştir.[14]

Köroğlu gazetesinde Çanakkale Savaşları konusunda H. Cemal'in 9 Haziran 1331 (22 Haziran 1915) tarihli "Türk Askeri, Çanakkale Tarihinden, Yokluk İçinde Varlık" başlıklı bir yazısı yayınlanmıştır. Bu makalede Çanakkale ve diğer cephelerde savaşa giren Türk askerinin azmi, kararlılığı ve başarısı kutlanıp takdir edilmektedir. H. Cemal takdirini, "…Türk askeri! Çanakkale'de Bağdat'ta, Mısır'da, Kafkas'ta sen, hep sen dövüşüyorsun… Sen de ırkıma münhasır bir sabır, bir kan, bir vicdan, bir nûr-ı iman var. Sen maddeten pek kuvvetli düşmanı görüyor, dehşetini hissediyorsun. Fakat ırkının namusu, ırkının saf, kerim Anadolu içinden kopan bir sesi sana diyor ki: Bu, yokluk içinde varlık" ifadeleriyle belirtmiştir.[15]

Tahir Karauğuz'un "Yurduma" adlı bir diğer makalesi Ziya Gökalp'e ithaf edilmiştir. Zaferin kazanıldığı belirtilen bu makalede; "…Nihayet Kapitülasyon zincirlerini kırıp parçalayarak Çanakkale'de akan, meşhur ve kuvvetli düşmanlarını kan denizinde boğan Kutü'l-amare'de İngiliz generali askeriyle teslime mecbur ve esir eden… Türk askeri, yine o pür-haşmet ve celâl bayrağımızı yükseltti…" denilmektedir.[16]

**Kastamonu'da Çanakkale Zaferi Kutlamaları**

Yukarıda belirtildiği gibi genel olarak Birinci Dünya Savaşı, özel olarak da Çanakkale Savaşları ile ilgili olarak Kastamonu basınında Köroğlu gazetesinde yayınlar yapılmıştır. Bu bölümde düşmanın Çanakkale Cephesi'nden atılması sürecine paralel olarak yapılan kutlamalara yer verilmektedir. 10 Ocak 1916 tarihinde İtilaf Devleti kuvvetlerinin Çanakkale'den tamamen çekilip gitmesi yurtta olduğu gibi Kastamonu'da da sevinçle karşılanmıştır. Söz konusu yıllarda Kastamonu'da ve Kastamonu Vilayeti'ne

*12 Osman Nuri, "Cihan Cenginin Destanı", Köroğlu, Yıl:7, Sayı:343, 24 Kanun-ı evvel 1331 (6 Ocak 1916), s.3.*

*13 Hulki Amil, "Seddülbahir Muzafferiyeti Münasebetiyle", Köroğlu, Yıl:7, Sayı:344, 31 Kanun-ı evvel 1331 (13 Ocak 1916), s.2.*

*14 Altı kıtadan oluşan şiir için bakınız, Tahir Karauğuz, "Türk Askeri", Köroğlu, Yıl:7, Sayı:352, 25 Şubat 1331 (9 Mart 1916), s.3.*

*15 H. Cemal, "Çanakkale Tarihinden- Türk Askeri-Yokluk İçinde Varlık", Köroğlu, Yıl:8, Sayı:378, 25 Ağustos 1332 (7 Eylül 1916), s.1–2.*

*16 Tahir Karauğuz, "Yurduma", Köroğlu, Yıl:8, Sayı:392, 1 Kanun-ı evvel 1332 (14 Aralık 1916), s.2., Yine 1918 yılında Çanakkale Savaşlarında Türk askerinin kahramanlıklarını anlatan "Çanakkale Destanı" adlı on kıtalık bir şiir yayınlanmıştır. H. F., "Çanakkale Destanı", Köroğlu, Yıl:10, Sayı:463, 9 Mayıs 1334 (9 Mayıs 1918), s.2.*

bağlı olan Sinop, Cide, Küre, İnebolu, Safranbolu ve Gerze gibi kaza ve nahiyelerde kutlama ve etkinlikler yapılmıştır.

Kastamonu gazetesinde Seddülbahir Zaferi üzerine Başkumandan Vekili ve Harbiye Nazırı olan Enver Paşanın Meclis-i Mebusan'da yaptığı konuşmanın tam metni yayınlanmış[17], Çanakkale Zaferi sebebiyle Kastamonu'da zafer kutlamaları yapılmıştır. Köroğlu gazetesine göre, düşmanın Çanakkale'den tamamen tart edildiği haberi akşama yakın Kastamonu'ya ulaşmış halk üzerinde yüksek bir sevinç yaratmıştır. Kastamonu halkı birbirini tebrik etmiş ve İttihat ve Terakki Kastamonu Kulübü önünde toplanmıştır. Bu arada Mekteb-i Sultanî, Daru'l-muallimin ve Dârü'l-hilâfe öğrencileri bir araya gelerek bir alay halinde Askerî Fırka Dairesi önüne gelmişlerdi. Burada Mekteb-i Sultanî öğrencilerinden Celâl, Mehmet Emin'in (Yurdakul) bir şiirini okumuş, daha sonra Kenan isminde bir diğer öğrenci "Cenge Giderken" adlı şiiri okumuştur. Sonra sokakları aydınlatan yüzlerce fenerin ışıkları arasında toplanan kalabalık dönemin Kastamonu Valisi olan Atıf Beyin konağına doğru mızıka eşliğinde şarkılar söyleyerek hareket etmiştir. Burada Mekteb-i Sultanî öğrencilerinden birisi günün anlamını belirten bir konuşma yapmıştır. Daha sonra Vali Bey de kutlamalara katılmış, toplanan halka karşı bir konuşma yapmıştır. Gazetede bu husus şu şekilde ifade edilmektedir:

"...Bütün sâmilerin ruhuna bir silsile-i nûr gibi dökülen nutk-ı vilâyetpenâhînin halk üzerinde icrâ ettiği tesîrin derece-i şiddeti herkesin vaziyetinden pek güzin anlaşılıyordu. Vali Bey Efendi zaferin verdiği bir hak ve gurur ile Çanakkale'nin muhteşem zaferini anlattıktan sonra atînin yakın ve muhakkak zaferlerinden bahsetmiş, bizlere Mısır'ın Kafkasya'nın o muzlim ülkelerin galebenin saadetiyle bayrağımızın şanlı gölgeleriyle titreyeceğini anlatmıştı. Nutkun hitamını müteakip Sultanî talebesinden Tahir Oğuz Efendi dahi ruhunun bütün samimiyetinden kopan, genç mekteplerimizin hissiyat ve amâlini terennüm eden bir hitâbe okudu. Daha sonra Sultanî'den küçük bir efendi hazîn lâ-hutî bir sedâ ile bir kaç marş okudu ve nihayet mızıkanın selam havasıyla pişegâh-ı vilayetpenâhî dahi tezâhüre hatime verilerek avdet edildi. İki saat devam eden merasimdeki azamet ve vakar zaferin muhabbetiyle mütenasip idi…" [18]

Yukarıda belirtildiği gibi Kastamonu merkezinde yapılan kutlamalara paralel olarak ilçelerde de zafer etkinlikleri yapılmıştır. Küre'deki kutlamalar Köroğlu gazetesinde şu şekilde yer almaktadır; "Çanakkale Zaferi üzerine nahiyemizde pek büyük tezâhürât yapıldı. Haber-i meserret pazara tesadüf eylediğinden kalabalık fevkalâde idi. Talebeler tarafından nutuklar, manzûmeler okundu. Küçük talebelerin beyânât-ı masumânesi köy-

*17 "Zafer ve Galebe Silsilesinden", Kastamonu, Sayı:2132, 4 Kanun-ı sanî 1331 (17 Ocak 1916), s.3.*

*18 "Kastamonu'da Zafer Tezâhürâtı", Köroğlu; Yıl:7, Nu:344, 31 Kânûn-ı evvel 1331 (13 Ocak 1916), s.1. İttihat ve Terakki Fırkası yanlısı olarak bilinen Vali Atıf Bey, 18 Ekim 1915 tarihinde Kastamonu'da göreve başlamış 1 Temmuz 1918'e kadar görev yapmıştır. Bu süre içerisinde bayındırlık imar faaliyetlerinde bulunmuş olup en önemli hizmetleri Kışla binasının bitirilmesi, İttihat ve Terakki Cemiyeti Kastamonu Kulüp binasının yapımına öncülük etmiş olmasıdır. Daha sonra ikinci defa 13 Ekim 1918'de Kastamonu Valiliği görevine atanan Atıf Bey 4 Kasım 1918'de İnebolu yoluyla İstanbul'a hareket etmiştir. Bu ikinci kez kısa süreli görevinde İttihatçı geçmişiyle bilinmesi ve hükümet yanlısı olmamasının da etkisi olabilir. Mustafa Eski, Kastamonu Valileri, 1838–2000, Ankara, 2000, s.89–93.*

lüler üzerinde tahsil-i maarif namına büyük tesirler yaptı..." (19[19]).

Söz konusu gazetede gönderilen telgraf haberinden hareketle, İnebolu'da da coşkulu bir şekilde kutlamaların yapıldığı belirtilmiştir. Yine Cide muhabirinden alınan haberlere dayanarak Cide'deki kutlamalardan şu şekilde bahsetmektedir; "Gelibolu Ceziresi'nin bir köşesi olan Seddülbahir'den de düşmanlarımızın kovulduğu haberi Kanûn-ı evvelin yirmi sekizinci gecesi saat ikide haber alınması üzerine herkes yekdiğerini tebşîr etmekte idi..." Sabahleyin erkenden İttihat ve Terakki binası ve resmi daireler süslenmiş, saat dörtte öğrenciler ellerinde bayraklarla konuşma ve şarkılar eşliğinde İttihat ve Terakki Kulübü önüne gelmişlerdir. Burada başta Kadı Mustafa Efendi olmak üzere halk da hazır bulunmuş, burada katılanlara şeker dağıtılmıştır. Saat yedi buçukta hükümet dairesine gidilmiş, orada zafer ve günün anlamı üzerine fikir alış verişinde bulunulmuş ve bir dua ile merasime son verilmiştir. Akşam Çanakkale Zaferi münasebetiyle bir de mevlit okutulmuş olup mevlit, Müdâfa-i Millîye Cide Şubesi tarafından düzenlenmiştir. [20]

Safranbolu'daki kutlamalar "Zafer ve İstiklâl Şenlikleri" başlığıyla duyurulmuştur.[21] Köroğlu gazetesinde, "7 Kanun-ı evvel (20 Aralık 1915), düşmanın Anafartalar ve Arıburnu'ndan kâmilen denize dökülerek kahraman gazilerimizin uhdeleri üzere… haberini tebşîr eden ajans memleketimizde pek azim sevinçler, şenliklerle karşılandı. Önce yeni dâire-i belediye önünde ruhları ateşîn galeyanlarla sarsan millî çalgılarımız, davul, zurna zafer şarkıları, millî havalar vuruyor… Her taraf bayraklarla donatılmış ve yurda (belediye dâiresine muttasıl, Mütalaa Yurdu) toplanan mektepliler vatan şarkıları söyleyerek ruhları ateş-i heyecân ile tutuşturuyordu… Ve bütün kasaba şevk ve şetaretle yaşıyordu." [22] ifadesinden sonra gazete sütunlarında Safranbolu'daki "İstiklâl Bayra-

*19. "Küre'den", Köroğlu; Yıl:7, Nu:344, 31 Kânûn-ı evvel 1331 (13 Ocak 1916), s.2.*

*20 "Cide Muhabirimizden", Köroğlu; Yıl:7, Nu:344, 31 Kânûn-ı evvel 1331 (13 Ocak 1916), s.2*

*21 Çanakkale Zaferi kutlamaları İstiklâl Günü kutlamaları ile aynı döneme rast gelmiş ve basında birlikte anılmıştır. "İstiklâl Bayramı" Osmanlı Devleti'nin kuruluş günü etkinlikleri olarak başlatılmıştır. Osmanlı Devleti'nde birbiri ardına gelen savaşlar ve mağlubiyetlerin ortaya çıkardığı etkinin yol açtığı çöküntü, devletin diğer unsurları üzerinde olduğu gibi Türkler arasında da millî kimlik şuurunu kuvvetlendirmiştir. Bu sebeple aydınlar Osmanlı'nın büyük bir devlet ve millet olduğunu topluma anlatarak millî duygu ve düşünceyi kuvvetlendirici ortamların oluşmasına çalışarak millî günler ihdas etmeye çalışmışlardı. İkinci Meşrutiyet dönemi ile birlikte Osmanlı Meclis-i Mebusânında Osmanlı Devleti'nin kuruluşu hakkında değişik tarihler üzerinden hareketle "Osmanlı İstiklâl Günü"nün belirlenmesine yönelik etkin bir şekilde tartışmaların yapıldığı bilinmektedir. Sonuçta Osmanlı Devleti'nin kuruluş tarihi veya tartışmalarda geçen adı ile "İstiklâl Günü" Osmanlı Mebusân Meclisinde 14 Kanun-ı sanî (27 Ocak 1299) tarihi olarak kabul görmüştür. Geniş bilgi için bakınız. Mehmet Şahingöz, "Osmanlı'dan Millî Mücadeleye İstiklâl-i Osmanî Günü Kutlamaları", Yeni Türkiye Dergisi, (Osmanlı Özel Sayısı), Cilt:1, 1999, s.194–201., Selahattin Özçelik, "Osmanlı Mebusan Meclisi'nde Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu ve İstiklâl Günü Tartışmaları" Türk Yurdu, Sayı:148–149, (Aralık 1999-Ocak 2000), s.514–517. Bu bağlamda Kastamonu basınında zafer kutlamalarına paralel olarak "İstiklâl Bayramı" başlıklı yazı ve şiirlerin de yer aldığı görülmektedir. "İstiklâl Bayramı" başlığıyla Köroğlu gazetesinde bir makale yayınlanmış, bu makalede Osman Gazi'den itibaren Osmanlı tarihi içerisinde ordunun zafer ve ihtişamından bahsedilmiştir. "İstiklâl Bayramı", Köroğlu, Yıl:7, Sayı:343, 24 Kanun-ı evvel 1331 (6 Ocak 1916), s.2-3. Ayrıca Tahir Karauğuz'un 18 Kanun-ı evvel 1331 (31 Aralık 1915) tarihinde yazmış olduğu "İstiklâl Bayramında" adlı sekiz kıtalık şiiri Köroğlu'nda yayınlanmış olup şiirde içerik itibarıyla Türk ordusunun başarıları ve kahramanlığı teması işlenmiştir. T. Karauğuz, "İstiklâl Bayramında", Köroğlu, Yıl:7, Sayı:343, 24 Kanun-ı evvel 1331 (6 Ocak 1916), s.2.*

*22. "Zağferanbolu'da Zafer ve İstiklâl Şenlikleri", Köroğlu, Yıl:7, Sayı:343, 24 Kanun-ı evvel 1331 (6*

mı" kutlamalarına ayrıca değinilmiştir.

Anafartalar ve Arıburnu'ndan sonra düşmanın kâmilen Seddülbahir'den atılması haberi üzerine 10 Ocak 1916 tarihinde (28 Kanun-ı evvel 1331) Safranbolu'da yine şenlikler yapılmıştır. Bu kutlamalar "Safranbolu'da Şenlikler" başlığı ile kamuoyuna şu şekilde duyurulmuştur:

"…28 Kanun-ı evvel; bütün memleket muazzam zafer bayrağımızın en şaşaadâr neşeleri, şetaretleri içinde çalkalanıyordu. Bütün gözlerde, ruhların en derin heyecankâr tahassüsâtını söyleyen bir ateş-i gurur parlıyordu. Herkes şen ve şâd ruhlardan taşan ateş-i neşeler, şataretlerle mest ve müttehic akın akın dâire-i hükümet pişegâhına toplanıyor ve sonra al yeşil bayraklarla, feyfere ve trampetlerle, millî şarkılarla terennümsâr olan mektepliler, o sevimli nûr-ı irfan alayı geliyor. Halkın şen ve bir şaşaa-ı ümid-i enzar-ı gururu önünde ahz-ı mevki ediyor. Ve şimdi herkes, millî terennümleri dinleyerek yalnız bir vücud-ı heyecân ve ateş gibi, şen ve sakin intizâr ediyordu. O anda, ulvî bir niyaz pür ateş gibi dökülen dua-yı nusret, bir silsile-i nûr ve iman güneşiyle ruhları tenvir ve müheyyec eyliyordu. Müteakiben Kaymakam Bey muazzam zaferimizi bildiren tebşîr-i resmîyi tebliğ ve zaferimizin azamet ve ulvîyeti, gayelerimizin cihangîrâne şevk ve celâdetleri hakkında müheyyec bir nutuk irâd buyurdular. Sonra birkaç mekteplinin inşâd ettikleri millî şiirlerle heyecanlar taşmıştı.. Ve artık terennümsâz ve pür-şatâret, büyük alaylarla belediye dairesi önüne gidilerek orada merasime hitam verilmişti. Bu geceki tezâhürata da pek şaşaadâr idi. Her taraf bayraklarla tezyîn ve tenvîr edilmiş ve bütün halk mütalaa yurduna, belediye dairesi önüne toplanmış neşeler, şenlikler içinde idi. Misafirlerimiz mülkiye ve adliye müfettişleri beyefendiler de teşrîf buyurmuşlardı. Yeni ve guyûr belediye reisimizin gönderdikleri nutkunu da millî fasıllarla icrâ-yı âhenk ederek ruhları, ecdâdımızı aşk ve ateşle sarsan neşeler, şiirlerle gaşiy ediyordu. Yurda toplanan halk, küçük mekteplilerden vatan şarkıları, zafer neşideleri dinliyor ve inâs mektebinden müstahsin hanımın inşâd eylediği ateşîn bir şiir herkesi bir heyecân-ı sürûr ile ağlatıyordu. Ve defaatla alkışlanıyordu. Bu gecede kasabamız şerefli bayram gecesini bir tufân-ı neşe ve nûr içinde, nûra nûr alaylar ve şenliklerle yaşadı." [23].

Sinop'ta da Çanakkale Zaferi sebebiyle fener alayı tertip edilmiştir. Alaya okullar ve halkın katılımıyla Sinop caddelerinde dolaşılmış, ayrıca İttihat ve Terakki Kulübü önünde Osmanlı sultanı ve ordunun muzafferiyeti için dualar edildikten sonra kutlamalara son verilmiştir [24]. Gerze'deki kutlamalar ise basına şu şekilde yansımıştır:

"Çanakkale'deki Seddülbahir'in düşmandan tathîri haber-i meserret eseri kasabamızda vasıl olduğu anda bütün memurîn ile vücûh ve eşraf-ı memleket ve her sınıf ahali belde-i Hükümet Konağı'na ve İttihat ve Terakki Kulübü ve Belediye Dairesi pişegâhına toplanarak tezahürât-ı fevkaladede bulundu. Vatanperverâne nutuklar söylendi, zât-ı şahânenin ömür ve afiyetleri ve ordu-yı hümayûnun temâdî-yi muvaffakiyeti için duâlar edildi. Gece umûm devâir-i resmiye ve hususîyece tenvirât-ı lâyıka icrâ

*Ocak 1916), s.3.*

*23 "Zağferanbolu'da Şenlikler", Köroğlu, Yıl:7, Sayı:345, 7 Kanun-ı sâni 1331 (20 Ocak 1916), s.3-4.*

*24"Dünkü İhtifâl", Köroğlu; Yıl:7, Nu:344, 31 Kânûn-ı evvel 1331 (13 Ocak 1916), s.3.*

edilmekle beraber mektep talebelerinin iştirakiyle mükemmel fener alayı tertip ve millî şarkılar terennüm olunarak bîpayân sürûr ve şâdumânî izhâr olundu. Kasabamızca bu sene zarfında Müdafaa-i Milliye Cemiyeti canibinden şimdiye kadar 342 adet mintan ve 322 adet kuşak ve üç yüz çift eldiven ve üç yüz kırk altı çift çorap cem edildiği gibi aynen ve nakden celb-i iânâta da devam olunmaktadır." [25].

## 2. Sonuç

Kastamonu'da Çanakkale Zaferi münasebetiyle vilayet merkezi ile bazı kaza ve nahiyelerde kutlama törenleri yapılmıştır. Kutlama törenleri yerel yöneticilerin, halkın, okullar ve öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Özellikle Kastamonu Vilayet merkezindeki törene Mekteb-i Sultanî, Daru'l-muallimin ve Dârü'l-hilâfe öğrencileri katılmıştır. Tören Askerî Fırka Dairesi önüne yapılmıştır. Törenlerde konuşmalar, şiirler okunmuş ve söz konusu gün Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıldönümü etkinlikleri ile de birleştirilerek "Zafer" ve "İstiklâl Bayramı" olarak algılanmış ve zafer günü, millî bir hava ile birlikte kutlanmıştır. Bu bağlamda Kastamonu vilayet merkezi dışında Küre, Cide, İnebolu, Safranbolu, Sinop ve Gerze'de kutlama ve şenlikler düzenlenmiştir.

Sonuç olarak Birinci Dünya Savaşı'nda ülkenin içerisinde bulunduğu şartlar dikkate alındığı zaman, Osmanlı toplumunda millî hislerin güçlendiği, konu üzerinde topluma psikolojik destek ve moral unsuru olacak yayın faaliyetlerinin yapıldığı söylenebilir. Bu bağlamda İttihat ve Terakki Fırkası'nın yayın organı olan Köroğlu gazetesinde millî şiirler ve yazılarla dönemin hâkim siyasal anlayışının söz konusu millî kazanımlarla pekiştirilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bunun bir sonucu olarak İttihat ve Terakki Fırkası'nın taşrada Kastamonu örneğinde kulüp ve temsilcilikleri aracılığıyla zafer kutlamalarının daha etkin geçmesinde öncülük ettiği söylenebilir.

Kastamonu basınında etkinliklerin "Zafer ve İstiklâl Şenlikleri" başlığı ile duyurulmuş olması hem Osmanlı Devleti'nin kuruluş gününün hem de kazanılan zafer ile devletin yaşatılmasının bir göstergesi ve birlikte bir anlam ifade etmesi olarak açılanabilir. Özellikle Safranbolu'daki kutlamalar sırasında "Zafer Şenlikleri" ile "İstiklâl Şenlikleri" hakkındaki kutlamalar ayrı başlıklar halinde verilmiştir. Bu noktadan hareketle Çanakkale Zaferi'nden Osmanlı toplumunun haklı olarak etkilenmesi ve göğsünün kabarmasına paralel olarak İttihatçıların 1909 yılından itibaren gündeme getirdikleri "İstiklâl Günü" kavramı ve millî bir gün olarak kutlama geleneğini zafer şenlik ve etkinlikleri yoluyla kurtuluş gününe dönüştürmek istediği söylenebilir.

## 3. Kaynaklar


1. *18 Mart Deniz Zaferi*, (18 Mart Deniz Zaferi Paneli 17 Mart 2009), (Hazırlayan: Niyazi Sezen, Ahmet Yurttakal), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale, 2009.
2. ALTINTAŞ, Ahmet, *Belgelerle Çanakkale Savaşları*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Atatürk ve Çanakkale Savaşlarını Araştırma Merkezi Yayınları, Çanakkale, 1997.
3. ARMAOĞLU, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914–1980*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1984.
4. *Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi, Çanakkale Cephesi Harekâtı*, Cilt:V, I. Kitap, Genelkurmay Başkanlığı, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1993.


*25 "Gerze'den", Köroğlu, Yıl:7, Sayı:346, 14 Kanun-ı sânî 1331 (27 Ocak 1916), s.2.*

5. "Cide Muhabirimizden", *Köroğlu*, Yıl:7, Nu:344, 31 Kânûn-ı evvel 1331 (13 Ocak 1916), s.2
6. ÇAKIR, Ömer, *Türk Şiirinde Çanakkale Muharebeleri*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara, 2004.
7. ÇAKIR, Ömer, "Çanakkale Muharebeleri'nin Türk Şiirindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Tasnif Denemesi", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.12, Sayı:34, (Mart 1996), s.331–341.
8. "Dünkü İhtifâl", *Köroğlu*; Yıl:7, Nu:344, 31 Kânûn-ı evvel 1331 (13 Ocak 1916), s.3.
9. ESENKAYA, *Ahmet, Türk Basınında Çanakkale Muharebeleri (3 Kasım 1914- Şubat 1916)*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2003.
10. ESKİ, Mustafa, *Kastamonu Valileri, 1838–2000*, Ankara, 2000.
11. "Gerze'den", *Köroğlu*, Yıl:7, Sayı:346, 14 Kanun-ı sânî 1331 (27 Ocak 1916), s.2.
12. H. CEMAL, "Çanakkale Tarihinden- Türk Askeri-Yokluk İçinde Varlık", *Köroğlu*, Yıl:8, Sayı:378, 25 Ağustos 1332 (7 Eylül 1916), s.1–2.
13. H. F., "Çanakkale Destanı", *Köroğlu*, Yıl:10, Sayı:463, 9 Mayıs 1334 (9 Mayıs 1918), s.2.
14. HULKİ AMİL, "Seddülbahir Muzafferiyeti Münasebetiyle", *Köroğlu*, Yıl:7, Sayı:344, 31 Kanun-ı evvel 1331 (13 Ocak 1916), s.2.
15. HÜSNÜ, "Türkün Hitabı", *Köroğlu*, Yıl:7, Sayı:309, 23 Nisan 1331 (6 Mayıs 1915), s.3.
16. "İstiklâl Bayramı", *Köroğlu*, Yıl:7, Sayı:343, 24 Kanun-ı evvel 1331 (6 Ocak 1916), s.2-3.
17. "Kastamonu'da Zafer Tezâhürâtı", *Köroğlu*; Yıl:7, Nu:344, 31 Kânûn-ı evvel 1331 (13 Ocak 1916), s.1.
18. "Küre'den", *Köroğlu*, Yıl:7, Nu:344, 31 Kânûn-ı evvel 1331 (13 Ocak 1916), s.2.
19. OSMAN NURİ, "Cihan Cenginin Destanı", *Köroğlu*, Yıl:7, Sayı:343, 24 Kanun-ı evvel 1331 (6 Ocak 1916), s.3.
20. ÖZÇELİK, Selahattin, "Osmanlı Mebusan Meclisi'nde Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu ve İstiklâl Günü Tartışmaları" *Türk Yurdu*, Sayı:148–149, (Aralık 1999-Ocak 2000), s.514–517.
21. ÖZEN, Neslihan, *Türk Basınında (Tanin, İkdam, Tercüman-ı Hakikat, Vakit, Servet-i Fünun) Çanakkale Savaşları (1914–1918)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri, 2004.
22. ŞAHİNGÖZ, Mehmet, "Osmanlı'dan Millî Mücadeleye İstiklâl-i Osmanî Günü Kutlamaları", *Yeni Türkiye Dergisi*, (Osmanlı Özel Sayısı), Cilt:1, 1999, s.194–201.
23. T. KARAUĞUZ, "İstiklâl Bayramında", *Köroğlu*, Yıl:7, Sayı:343, 24 Kanun-ı evvel 1331 (6 Ocak 1916), s.2.
24. TAHİR KARAUĞUZ, "Türk Askeri", *Köroğlu*, Yıl:7, Sayı:352, 25 Şubat 1331 (9 Mart 1916), s.3.
25. TAHİR KARAUĞUZ, "Yurduma", *Köroğlu*, Yıl:8, Sayı:392, 1 Kanun-ı evvel 1332 (14 Aralık 1916), s.2.
26. THOMAZİ, A., *Çanakkale Deniz Savaşları*, (Çeviren: Hüseyin Işık), Genelkurmay Başkanlığı, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1997.
27. TURAN, Mustafa, "18 Mart Çanakkale Zaferi ve Türk İstiklal Harbi", *Türk Tarihçiliği ve Prof. Dr. Aydın Taneri Armağanı*, Ankara, 1998, s.452-453.
28. YILMAZ, Mehmet Serhat, "İttihat ve Terakki Cemiyetinin Kastamonu'daki Yayın Organı Köroğlu Gazetesi", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Yıl:2, Sayı:3, (Mart 1997), s.206–210.
29. "Zafer ve Galebe Silsilesinden", *Kastamonu*, Sayı:2132, 4 Kanun-ı sanî 1331 (17 Ocak 1916), s.3.
30. "Zağferanbolu'da Zafer ve İstiklâl Şenlikleri", *Köroğlu*, Yıl:7, Sayı:343, 24 Kanun-ı evvel 1331 (6 Ocak 1916), s.3.
31. "Zağferanbolu'da Şenlikler", *Köroğlu*, Yıl:7, Sayı:345, 7 Kanun-ı sâni 1331 (20 Ocak 1916), s.3-4.